

Voorwoord

Elk jaar word ik er weer door overvallen: de Herfst. Die begon dit jaar al vroeg vanwege de droogte. Bladeren dwarrelden overal naar beneden terwijl we nog in onze zomerkleren buiten waren. Ook het fruit was al vroegrijp, ik heb mijn druiven al kunnen plukken in augustus en ook vielen appels al rijp op de grond. De kastanjes en de eik hebben een enorme productie van zaden waarvan een groot deel al op de grond is neergekomen.

Nu, half september, buldert de wind om het huis en stort er regelmatig een flinke bui naar beneden. Ik had nog zo veel willen doen buiten, dat moet nog maar even wachten! Zo kan ik de tijd nemen voor schrijven voor de nieuwsbrief, want daarvoor moet ik bewust omschakelen. Het voelt nu nog als verplicht binnen zitten, de zomer zit nog in mijn hart. Ik ben nog niet toe aan mossen, rode lijst soorten, onderzoeksprojecten, geografisch informatiesysteem etc. etc. Niet om over te schrijven in ieder geval. Het komt goed! Ik blijf braaf binnen tot het af is.

Fijne herfst!

Marianne Snabilie

vrijwilligersniewsbrief@pwn.nl

Inhoud

Voorwoord	1
Even voorstellen... ..	2
Mutaties.	3
Veiligheid op 1	4
Jan van Leeuwen: een vrijwilliger in hart en nieren én enthousiast	
natuurliefhebber.....	5
Wisentvrijwilligers	7
Vrijwilligersuitje	8
Een gezicht geven aan de natuur: de waarde van geo-informatie en vrijwilligerswerk bij PWN ...	9
Ontsluiten duintuin	9
Nieuwe tentoonstelling 'Gewoontedieren' in Bezoekerscentrum de Kennemerduinen	10
2025: Soorten Tellen in de Hoeptuin	11
Florakartering Deelgebied Castricum 2024: Een Biodiversiteitsavontuur.....	13
In september 2025 Nieuwe metingen van bodem en grondwater met een helikopter	14
Gevolgen van twee jaar (over)natte duinen	15
Ecoduct de Zandpoort	16
Actuele onderzoeksprojecten	17
Hoop en vrees voor 'mooiste' natte duinvallei van PWN..	18
Natuur is mooi, maar ook vaak keihard.....	20
Mahonie	20
Varia.....	22
Gedicht	24

Even voorstellen...

Mijn naam is Rosalie van der Eng. Ik woon samen met mijn vriend in het kleine dorpje Zuiderduin, midden in de polder met veel groen en diertjes om ons heen waar wij enorm van genieten.

Na zes waardevolle jaren als Medewerker Bezoekerscentrum (De Hoep), waar ik met veel plezier ook actief was binnen de portefeuille Voorlichting en Educatie, was ik toe aan een nieuwe uitdaging. Sinds 1 september werk ik met veel enthousiasme als Administratief Medewerker Natuur. In deze functie vervul ik naast administratieve taken ook de rol van Vrijwilligerscoördinator Natuur.

Mijn doel is om ervoor te zorgen dat jullie je welkom, gewaardeerd en goed ondersteund voelen, zodat jullie je met plezier blijven inzetten. Dankzij de warme ontvangst van mijn collega Sacha Langereis voel ik mij al helemaal thuis. Samen gaan we er iets moois van maken, zoals bijvoorbeeld het organiseren van een leuk en inspirerend vrijwilligersuitje!

Met vriendelijke groet,

Rosalie

Even mezelf kort voorstellen:

Ik ben net afgestudeerd aan de opleiding Bos- en Natuurbeheer en woon(de) in Velp.

De liefde voor de natuur zit er al van jongs af aan in. Ik ben dan ook graag buiten – vooral voor een goede wandeling. Tijdens mijn twee stages heb ik al veel mooie ervaringen opgedaan in dit duingebied en ik kijk er enorm naar uit om hier nu écht aan de slag te gaan.

Een aantal van jullie heb ik al mogen ontmoeten, maar als je me in het veld tegenkomt: spreek me vooral aan! Ik ben erg benieuwd naar je verhalen en ervaringen in deze prachtige duinen.

Mijn werkzaamheden

Per 1 juli ben ik gestart als boswachter in het prachtige Noordhollands Duinreservaat!

Ik zit in de portefeuille open duin, waarbij ik onder andere het maaiwerk mag oppakken. Met hierin de duingraslanden en

natte duinvalleien.

Tot ziens in het veld!

*Nienke de Rooij,
Boswachter*

Even voorstellen: Ik ben Sandra Hof, 47 jaar jong en ik woon in Langedijk.

4 augustus ben ik begonnen als nieuwe boswachter waarnaast ik op de vrijdag de opleiding Bos- en natuurbeheer volg in Velp. In mijn vrije tijd ben ik veel buiten te vinden, ik wandel en fiets graag en ik heb een eigen volkstuin.

Mijn portefeuille bestaat uit Gastheerschap en Recreatie voorzieningen.

Ik kijk er naar uit samen te werken in ons mooie gebied en zullen we elkaar vast spreken en nader kennismaken.

*Met vriendelijke groet,
Sandra Hof*

Hallo allemaal!

Ik ben 8 juli gestart op de functie van Boswachter in het Noordhollands Duinreservaat nadat ik begin juli mijn diploma Niveau 4 Bos- & Natuurbeheer had opgehaald in Velp. Hiervoor heb ik twee jaar bij Natuurmonumenten gewerkt en het laatste jaar van de opleiding bij Staatsbosbeheer.

*Mike Beijer,
Boswachter NHD*

Mutaties.

Boswachter Sven Pekel is per 1 oktober aangesteld als Gebiedsregisseur Natuurontwikkeling en zal veelal projectmatig gaan werken voor zowel Noord als Zuid. Het boswachter pak hangt hij dus aan de wilgen.

Sinds enige maanden is het team boswachters Zuid uitgebreid met de komst van Bob de Wolf, die sinds 2019 al werkzaam was als boswachter NHD.

Na het pensioen van Ko van der Bijl was er een plek vrij gekomen in het team van Zuid. Bob was natuurlijk al heel lang werkzaam geweest in Noord Holland. Eerst bij SBB en daarna bij PWN. Het leek hem leuk om zijn energie te gaan steken in het mede beheren van een ander gebied en in een ander team. Samen met collega Annemieke van Zuylen gaat hij de portefeuille Recreatieve Voorzieningen beheren en met collega Wesley Swaalep de portefeuille Materiaal en Gebouwen. Praktische zaken met vaak snel resultaat.

Ooit begonnen als hovenier met zijn eigen bedrijf, waar hij onder andere maai werkzaamheden voor SBB ging uitvoeren en dat leidde weer tot een overstap naar de functie boswachter SBB. Voornamelijk werkzaam in de vochtige gebieden in Noord Holland. De overstap naar PWN was voornamelijk ingegeven om ook de duingebieden beter te leren kennen. Bob zal ook de plaats van Ko van der Bijl gaan innemen in het jachtteam in zuid. Bob en Sven, veel succes en plezier in jullie nieuwe functie.

Jan Jaap Moerkerk

Veiligheid op 1

We hebben eind september via de mail al een Nieuwsflits gestuurd én we nemen de informatie ook nog op in deze editie:

TICK REACT Onderzoek | Amsterdam UMC

Deelnemers gezocht voor wetenschappelijk onderzoek naar immuunreacties op tekenbeten – Amsterdam UMC

Het Amsterdam UMC heeft een wetenschappelijk onderzoek opgezet om afweerreacties op tekenbeten beter te begrijpen en te bestuderen waarom sommige mensen mogelijk resistentie kunnen ontwikkelen tegen teken.

Word je regelmatig gebeten door teken en bemerk je daarbij snel een reactie, zoals jeuk snel na de beet, roodheid of een teek die vanzelf loslaat zonder zich vol te zuigen? Dan kun je mogelijk bijdragen aan de **TICK REACT-studie** van het Amsterdam UMC.

Deze inzichten kunnen helpen bij het ontwikkelen van een nieuw vaccin om tekenoverdraagbare ziekten – zoals de ziekte van Lyme – te voorkomen.

Meer informatie en aanmelden: [TICK REACT Onderzoek | Amsterdam UMC](#)

LET OP: De tekenchallenge periode staat voor nu gepland van 8 tot en met 18 oktober OF van 29 oktober tot en met 8 november.

👉 **Aanmelden kan nu al en gebeurt bij voorkeur zo snel mogelijk, zodat het onderzoeksteam je tijdig kan informeren en voorbereiden op deelname.**

Aanscherping beveiliging PWN locaties

PWN scherpt de beveiliging van haar locaties aan. Het is belangrijk om te kunnen controleren of de persoon die een PWN-locatie bezoekt, ook daadwerkelijk degene is met wie een afspraak is gemaakt.

Bezoekers van PWN-locatie Velsersbroek moeten zich al vanaf juli verplicht legitimeren. Als een bezoeker zich niet kan legitimeren, zal de receptiebeveiliging de toegang weigeren.

De legitimatieplicht zal op termijn ook op andere PWN-locaties worden ingevoerd. Hiervoor worden eerst de huidige processen rondom toegangsverlening in kaart gebracht. Na het documenteren kunnen deze processen worden aangepast en maken we nieuwe afspraken met de teams en medewerkers die bezoekers ontvangen.

Ellen Roosloot

Jan van Leeuwen: een vrijwilliger in hart en nieren én enthousiast natuurliefhebber

Hoe komt iemand er toe vrijwilliger bij PWN te worden en wat drijft hem?

Ik spreek met Jan van Leeuwen, die al meer dan 35 jaar vrijwilliger voor PWN is. Hij vertelt mij dat hij indertijd al lid van de vogelwerkgroep Midden-Kennemerland was. Iemand die broedvogels in de duinen telde, hield ermee op. Jan nam het van hem over.

Hij hoorde ervan toen hij op de terugweg was van een vergadering van de Paddenwerkgroep waarin hij ook actief was, samen met PWN-man Jan van Mourik, IVN-Midden Kennemerland nestor Jan Willemse en Thea Spruijt. Helaas zijn de twee laatstgenoemden inmiddels niet meer onder ons.

Foto Jan van Leeuwen: Wisenten

Ik heb zelf nog het genoegen gehad lessen te volgen bij Jan Willemse tijdens mijn opleiding als IVN-natuurgids in 2006. Ook heb ik korte tijd met Thea Spruijt samengewerkt in de paddenwerkgroep. Jan vermeldt dat hij zich samen met Jan Willemse indertijd heeft beziggehouden met de aanleg van de paddentunnels onder de Beverwijkerstraatweg en de Zeeweg.

NVWA

Toen werkte Jan nog bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) op Schiphol. Hij hield zich bezig met de import van levende dieren in Nederland. De mensen die deze dieren importeerden moesten de juiste papieren overleggen. Als dat niet zo was moesten de dieren linea recta terug naar waar ze vandaan kwamen. Jan was erg streng. Het werk was erg afwisselend en hij vergastte mij op diverse anekdotes. Het leukste dier waar hij mee werd geconfronteerd was een sneeuwuil. Of de keer dat hij te maken kreeg met het paard Bonfire van Ankie van Grunsven, waarvan de papieren niet in orde waren. Ze moest ze spoorlags in orde maken, voordat ze haar paard weer terug uit de quarantaine kreeg. Ook was er een ijsbeer afkomstig van het Wrangel Island dat zijn poot gebroken had en werd gered van een ijsschots. Uiteindelijk kwam die terecht in Ouwehands Dierenpark. Verder waren er nog twee chimpansees die vanuit Uganda kwamen waar toen het Ebolavirus huishield. De dieren waren al de hele wereld over gevlogen voordat ze op Schiphol terechtkwamen. Helaas werden de dieren niet in Nederland toegelaten en moesten ze weer terug naar Uganda.

Vanuit zijn functie op Schiphol kreeg hij ook te maken met PWN dat in de jaren 2005/2006 een project startte om wisenten in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland (NPZK) te laten grazen. Deze werden met behulp van ARK uit Polen gehaald. Hij adviseerde toentertijd om nog even te wachten totdat Polen in de EU zou zijn opgenomen. Dat was gemakkelijker qua invoerrechten en documenten. PWN heeft naar hem geluisterd en zodoende lopen er sinds 2007 wisenten in het Kraansvlak, die daar de gevolgen van de stikstofneerslag en de vergrassing in toom helpen te houden. Het zijn fantastische dieren en Jan is door hen gefascineerd.

Wisenten

In 2012 meldde Jan zich ook als vrijwilliger voor het Wisentepad – tussen Zandvoort en Bloemendaal - dat tussen 1 september en 1 maart toegankelijk is. De wisentenvrijwilligers opereren vanuit een keet in het NPZK. Deze keet stond eerst bij het Duinpieperpad maar is nu verplaatst naar

halverwege het pad bij een kleine plas. In de keet kunnen de vrijwilligers zich verwarmen bij barre weersomstandigheden en wat eten.

Jan heeft gezorgd voor een fluitketel, zodat ze wat soep of koffie of thee kunnen maken. Wat doe je daar als vrijwilliger? Je zorgt ervoor dat mensen die het pad bewandelen niet buiten het pad gaan dwalen en je vertelt ze waarom de wisenten daar lopen, wat hun gedragingen zijn en wat er kan gebeuren als je ze verstoort.

Jan is erg enthousiast en op mijn vraag wat hij boeiend vindt en hem stimuleert, antwoordt hij dat hij het mooi vindt om te zien hoe het landschap veranderd is in de tijd dat de wisenten in het Kraansvlak grazen.

IJsvogelwand

Verder houdt hij zich nog bezig met de aanleg van een ijsvogelwand nabij de Karpervijver in Bakkum-Noord. Deze plas heet officieel het Meertje van Vogelenzang, naar de eerste rentmeester van PWN, de heer E. Vogelenzang. Deze man heeft het meer laten graven, niet alleen om het duinlandschap te verfraaien, maar ook om met het vrijgekomen zand het viaduct over de Zeeweg aan te kunnen leggen. Jan monitort voor het PWN de ijsvogels ten noorden van de Zeeweg tot aan het Doornvlak. Vorig jaar ontdekte hij daar een ijsvogelnest op een rare plek, waarvan de locatie niet prijsgegeven wordt om de vogels te beschermen. De Karpervijver wordt binnenkort gebaggerd en ook wordt er een drinkwaterleiding vrijgemaakt in het kader van het Zonnige Zomen project. Het werk vindt in de wintermaanden plaats en zal op 1 maart, voor de start van het broedseizoen, afgerond zijn.

We praten verder over ons gezamenlijke vrijwilligerswerk en halen herinneringen op en vertellen waarmee we bezig zijn.

Foto Jan van Leeuwen: IJsvogel

Jan doet al jaren vrijwilligerswerk. Toen hij nog werkte hield hij zich al met hart en ziel bezig met broedvogelmonitoring, ijsvogels, padden en wisenten.

Nu hij met pensioen is komt daarbij ook zijn werk als Gezond Natuur Wandelbegeleider, Zwemmen met gehandicapten in Zwembad De Witte Brug bij en zet hij zich in voor Stichting Het Oerij.

Daarnaast heeft hij nog een vrouw, drie kinderen en is de trotse opa van zes kleinkinderen. Zijn volkstuin bezorgt hem ook nog veel genoeg en gezond eetplezier.

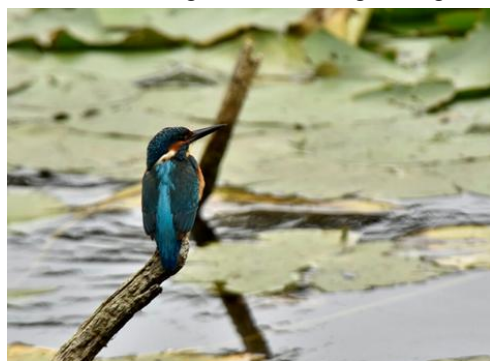

Foto Jan van Leeuwen: IJsvogel

Stikstof

Al maakt hij zich ook zorgen over de verzuring van de grond en de hoeveelheid stikstof die vanaf zeeschepen van de Noordzee en Engeland met de heersende zeewinden over ons land verspreid wordt. De bramen en brandnetels overwoekeren de duinen steeds meer. Hij ziet bij het monitoren de aantallen en soorten vlinders en vogels in rap tempo afnemen. Hij ziet bijvoorbeeld nu alleen nog maar koolwitjes en Atalanta's vliegen en minder kolibrevlinders, gehakkelde aurelia's, blauwtjes en kleine parelmoervlinders. De overige insecten nemen ook af en daardoor ook de (roof)vogels die in het duin broeden. De wisselende klimatologische omstandigheden - de ene keer heel droog en gevaar voor bosbranden en de andere keer heel nat, waardoor de muizenstand keldert

en bomen afsterven - eisen ook hun tol. We hopen dat de natuur met behulp van PWN en zijn vrijwilligers veerkrachtig genoeg kan worden gehouden.

Ik hoor het: dit is een gepassioneerd man die volop in het leven staat en geniet van de natuur! Hij denkt voorlopig niet aan stoppen en geniet nog volop van het leven en de natuur.

Jan bedankt voor jouw tijd en nog veel succes met al jouw vrijwilligerswerk.

Hermine Smit

Wisentvrijwilligers

Wisentvrijwilligers zorgen volgens een rooster voor aanwezigheid op het Wisentpad in het Kraansvlak in de periode september tot maart. Bedoeling is om een toezicht te houden, maar vooral het bezoekende publiek informatie te geven over de kudde en de reden achter hun aanwezigheid in het gebied.

Zoals ieder jaar te doen gebruikelijk is, gaan de "wisentvrijwilligers" ergens gedurende de zomermaanden op 'kraamvisite' bij de wisenten.

Onder leiding van boswachter Simone de Maat gaat de groep het Kraansvlak in en dan maar hopen op succes, want zekerheid dat de wisenten ook daadwerkelijk worden gespot is er niet.

Foto: Simone de Maat

Foto: Gerhard Dirks

Dit jaar zijn vijf kalfjes geboren. Verder bestaat de kudde uit twee jaarlingen, drie uit 2023, zeven volwassen koeien en twee stieren.

De groep had dit jaar niet veel geluk, want de kudde stond niet echt op een makkelijk bereikbare plaats. Meer dan wat wapperende staarten zat er dit jaar niet in.

Gedurende het komende winterseizoen krijgen ze hopelijk de wisenten nog regelmatig te zien. Op

onderstaande foto is te zien dat Gerhard Dirks op een van zijn "diensten" al in de "wisentprijzenkast" viel.

Jan Jaap Moerkerk

Foto: Gerhard Dirks

Vrijwilligersuitje

Op vrijdag 12 september 2025 zijn de vrijwilligers van PWN uitgenodigd voor een excursie naar de kerven in het duingebied tussen Castricum en Heemskerk aan Zee. In werkschuur 't Krocht maakten zij, onder het genot van koffie/thee en een lekkere koek, kennis met Sacha Langereis, de nieuwe vrijwilligerscoördinator. De stemming zat er goed in. Na deze start stapten men op de fiets naar de Oldenborghweg en het Paadje van Dorus waar de vrijwilligers in drie afzonderlijke groepen onder leiding van projectleider Martijn van Schaik en boswachters Egbert van Diepen en Ronald Slingerland de kerven bezochten. Ik was ingedeeld in de groep onder leiding van Martijn.

Dit gebied heet de Zuidernollen en ligt ten zuiden van Castricum aan Zee. Lopend vanaf de Oldenborghweg bezochten we het meest recente project van PWN, 'De Kerven van Castricum'.

In het gebied zijn vijf kerven gegraven in de zeereep. De duinen krijgen hiermee weer dynamiek. Het zand beweegt weer. Het verse zand waait landinwaarts en helpt bij de vorming van nieuwe duinen. Achter de zeereep is ook gewerkt aan stuifkuilen en stuifvlakken. Het zand kan zich dan verder verspreiden. Er zijn diverse partijen bij dit project betrokken, waaraan Martijn leiding geeft.

De betreffende partijen zien het belang van dit project, waarin natuurherstel en het verbeteren van de zeeveiligheid hand in hand gaan. Deze werkzaamheden worden mogelijk gemaakt door de EU en Provincie Noord-Holland en zijn onderdeel van meer natuurherstelwerkzaamheden van de Provincie.

We kregen uitleg over het belang van stuivend zand. Waarom hier? Waar doen we het voor? Het heeft allemaal te maken met biodiversiteit, vitaliteit van helmplanten en het dierlijke leven. Er zijn veel kevers/bijen/zandhagedissen en andere insecten die holletjes graven in het zand. Vele daarvan worden gemonitord en geteld.

Martijn vertelde iets over paraboolduinen. We voelden het zand stuiven in ons gezicht. Het was een mooi en weids gezicht. Ook zagen we diverse plantjes zoals wilde tijm - dat mooi roze bloeit - en dauwbramen, duindoorns, kruipwilgen, liguster en door de zeewind scheefgegroeide vlieren en meidoorns. Ik proefde stiekem een paar duindoornbesjes, maar ze waren nog zuur en bitter. Toch zijn deze besjes supergezond en van levensbelang voor trekvogels. We bekeken ook enkele zandvangers: vrijwilligers, de zogenoemde zandvangerlegers, legen met enige regelmaat de zakjes die vervolgens worden opgestuurd. Het zand wordt onderzocht op hoeveelheid, zandkorrelgrootte, samenstelling en wat er nog meer aan te ontdekken valt. Natuurlijk ook wat voor effect de verstuiving heeft op de flora en fauna. Ook staan er her en der camera's en meetpunten.

We stapten weer op. De borrel, lekkere hapjes en barbecue wachtten op ons. Dit was als vanouds weer goed geregeld door snackbar De Toren. Er was voor elk wat wils en we lieten het ons goed smaken.

Erg gezellig om iedereen weer eens te zien en te horen

waar andere vrijwilligers mee bezig zijn.

Gelukkig waren we op tijd binnen want er kwamen behoorlijk wat buien langs tijdens de toespraak en het eten. De schuur en verschillende partytenten zorgden er echter voor dat we droog bleven. Kortom, weer een geslaagd uitje.

Tekst en foto's: Hermine Smit

Een gezicht geven aan de natuur: de waarde van geo-informatie en vrijwilligerswerk bij PWN

'Digitale kaarten' of Geo-informatie of GIS (Geografisch Informatie Systemen). Het gaat om veel meer dan 'kaartjes'. Het is een krachtig instrument waarmee we bijvoorbeeld natuurgebieden, flora en fauna, recreatie-infrastructuur, water en bodem kunnen vastleggen, visualiseren, analyseren en daarmee streven naar beter begrip. Door gegevens te koppelen aan locaties – of dat nu een waargenomen vogelsoort is, een wandelroute, een maaivlak, of een combinatie hiervan of weer met hele andere datasets – ontstaat er een ruimtelijk inzicht dat ons helpt betere beslissingen te nemen en beter te communiceren. Door informatie en inzichten te delen – onder andere via GIS – kunnen de sectoren Drinkwater en Natuur binnen PWN beter met elkaar afstemmen, bijvoorbeeld bij keuzes rond toegankelijkheid, hydrologisch beheer of vegetatieontwikkeling, om elkaar te helpen bij het robuust en duurzaam beheer van het duingebied

Binnen de sector Natuur en Recreatie gebruiken we GIS voor uiteenlopende toepassingen:

- Het vastleggen van eigendomsgrenzen en pachtpercelen;
- Het beheren van natuurobjecten en recreatievoorzieningen;
- Het inwinnen, vastleggen en analyseren van monitoringdata, karteringen en inspecties;
- Het analyseren van Remote sensing gegevens zoals satellietbeelden en drone-data;
- Het uitwisselen van informatie met partners zoals de Provincie, Rijkswaterstaat, andere terrein beherende organisaties en onderzoeksinstituten en
- Het in kaart brengen van campingterreinen en bezoekersgedrag.

Een belangrijk onderdeel van deze informatievoorziening is de bijdrage van vrijwilligers. Via apps voor gestructureerde monitoring of inspecties én via platforms zoals waarneming.nl, leveren zij observaties die opgenomen worden in onze GIS-systemen. Deze gegevens verrijken onze kennis en helpen ons het natuurbeheer beter af te stemmen op actuele ontwikkelingen in het veld.

Binnen PWN groeit de behoefte aan laagdrempelige toegang tot geo-informatie, zowel voor interne gebruikers als voor vrijwilligers. Door deze informatie breder beschikbaar te maken, wordt samenwerking gestimuleerd en ontstaat een gedeeld beeld van de natuur en haar beheer. Er wordt gewerkt aan manieren om de informatie die voortkomt uit deze gezamenlijke inspanning op een passende en toegankelijke manier terug te koppelen aan degenen die eraan bijdragen – en aan de samenleving als geheel. Hoewel dit niet op korte termijn volledig gerealiseerd zal zijn, is het een ambitie die richting geeft aan toekomstige ontwikkelingen.

*Arnoud Schouten,
Adviseur Geo-informatie
Beleidsadvies en planvorming Natuur*

Ontsluiten duintuin

Tegenover BC De Kennemerduinen in Overveen ligt aan de overkant van de ingang Koevlak het terrein waarop het voormalig pompstation van PWN ligt. De duintuin daar is vorig jaar geopend en

inmiddels is er al het een en ander aan verfraaiing bewerkstelligd.

Om daar te kunnen komen moest de bezoeker via een zwaarlopend schuifhek het terrein betreden. Onhandig. Besloten werd om het terrein bereikbaar te maken vanaf het voetpad langs de Zeeweg. Stenen besteld, zand geregeld en een aannemer gezocht die de klus zou klaren. Toen ging het even mis, want de aannemer trok zich terug.

Het "Leerteam" van PWN in Zuid vond het eigenlijk wel een mooie uitdaging om de klus zelf ter hand te nemen. Onder de bezielende leiding van Maartje Trotz en Coen van Oosterom ging het team aan de slag en met succes!

Foto's: Leerteam

Inmiddels is de klus geklaard en ligt er een strak pad. Dank aan Coen van Oosterom voor de tip en info.

Jan Jaap Moerkerk

Nieuwe tentoonstelling 'Gewoontedieren' in Bezoekerscentrum de Kennemerduinen

De nieuwe tentoonstelling neemt bezoekers mee op een verrassende reis door de duinen. Op een speelse en interactieve manier laat 'Gewoontedieren' zien hoe planten, dieren én mensen omgaan

met veranderingen in hun omgeving. Want hoewel we allemaal houden van onze vaste gewoontes, moeten we ons soms ook even aanpassen.

Veranderingen in de duinen

Bezoekers ontdekken hoe de natuur slim inspeelt op grote veranderingen, zoals toenemende drukte en extreem weer door klimaatverandering. Een film, een quiz en een interactieve seizoen wand dagen hen uit om hun eigen gedrag met andere ogen te bekijken. En in te zien dat we allemaal natuur zijn.

Praktische informatie

- De tentoonstelling is gratis toegankelijk voor bezoekers.
- Openingstijden bezoekerscentrum
- Elke dinsdag t/m zondag 10.00 tot 17.00 uur
- Adres: Zeeweg 12, 2051 EC Overveen

Je leest meer op onze [website](#).

Bron: PWN

2025: Soorten Tellen in de Hoeptuin

Zoals we in vorige Nieuwsbrieven al meldden heeft Bezoekerscentrum De Hoep in het Noordhollands Duinreservaat (NHD) in 2024 een flinke metamorfose ondergaan en is iedereen dit jaar welkom om mee te helpen 2025 soorten in de Hoeptuin te registreren.

Waarnemingen kunnen bekeken en doorgegeven worden via de [speciale pagina op Waarneming.nl](#).

Een Veelbelovende Start

Na slechts drie maanden stond de teller al op 814 soorten, wat neerkomt op 40% van het doel. In juni voegden we 349 nieuwe waarnemingen toe, waarvan 32 zeldzaam en 3 zeer zeldzaam.

2316 soorten na 7 maanden, 114% van de 2025 soorten

Na zes maanden was het doel van 2025 soorten al behaald. Nu zijn we uiteraard benieuwd hoeveel soorten er in een volledig jaar worden aangetroffen dus we blijven nog even doortellen.

In juli werden 249 soorten toegevoegd waarvan 24 zeldzaam. Vier daarvan staan als zeer zeldzaam te boek.

Nachtvlinders

Zoals eerder vermeld werd er met goede weersomstandigheden een nachtvlinderval geplaatst met een felle lamp waarmee nachtvlinders gelokt werden. Ondertussen zijn er dit jaar al bijna 450 nachtvlindersoorten gezien in de Hoeptuin.

De leukste soorten in juli bestonden vooral uit micronachtvlinders: platte spaandermot, kraagvleugelmot, morgenroodbladroller, schaduwfruitbladroller, knobbiesparelmot en venstervlekmot. Een aantal van deze soorten is grotendeels aan duingebieden gebonden door hun voedselplant. Zo

komt de knobbiesparelmot zoals de naam al aangeeft alleen voor op knobbies wat enkel langs de kust in natte duinvalleien te vinden is. Overdag zijn deze motten goed te vinden. Wanneer je tegen de knobbies aantikt vliegen er vaak tientallen knobbiesparelmotjes op die dan weer neerstrijken op de

Foto: Venstervlekmot (*Dichomeris alacella*).

knobbies. De kraagvleugelmot heeft wilde kardinaalsmuts als voedselplant verkozen. Deze struik is in grote delen van het land te vinden, maar niet met de dichtheid zoals je ze in de duinen aantreft. Daarom is

kraagvleugelmot in de duinen het makkelijkst te vinden. De meest bijzondere soort was de venstervlekmot. Dit zeer zeldzame palpmotje wordt bijna uitsluitend in de PWN duinen (Zuid-Kennemerland en Noordhollands Duinreservaat) gezien waar deze vrij algemeen is. Het is nog steeds onduidelijk wat de levenswijze van de venstervlekmot is.

Slangenkruidbij

De slangenkruidbij kwam tot 2018 erg lokaal in zuidelijk Nederland voor met een aantal grotere populaties in Zuid-Limburg. Vanaf 2019 werden af en toe exemplaren in de noordelijke of westelijke helft van Nederland aangetroffen. In 2023 werd deze soort ineens op twee plekken in het NHD gezien. Er werd gehoopt op de start van nieuwe duinpopulaties aangezien deze soort slangenkruid

Foto: slangenkruidbij (*hoplitis adunca*)

als nectar/stuifmeel plant gebruikt en (kleiig) zand nodig heeft voor een nestplek. Deze omstandigheden zijn in de duinen genoeg aanwezig. In juli van dit jaar werd er een slangenkruidbij rustend op een bijenhotel in de Hoeptuin aangetroffen. Hopelijk lukt het deze mooie soort om zich hier te vestigen.

Duinsabelsprinkhaan en Sabelsprinkhanendoder

Zoals de naam al aangeeft is deze sprinkhanensoort te vinden in duingebieden. In de duinen zijn ze vrij algemeen en worden in bijna alle

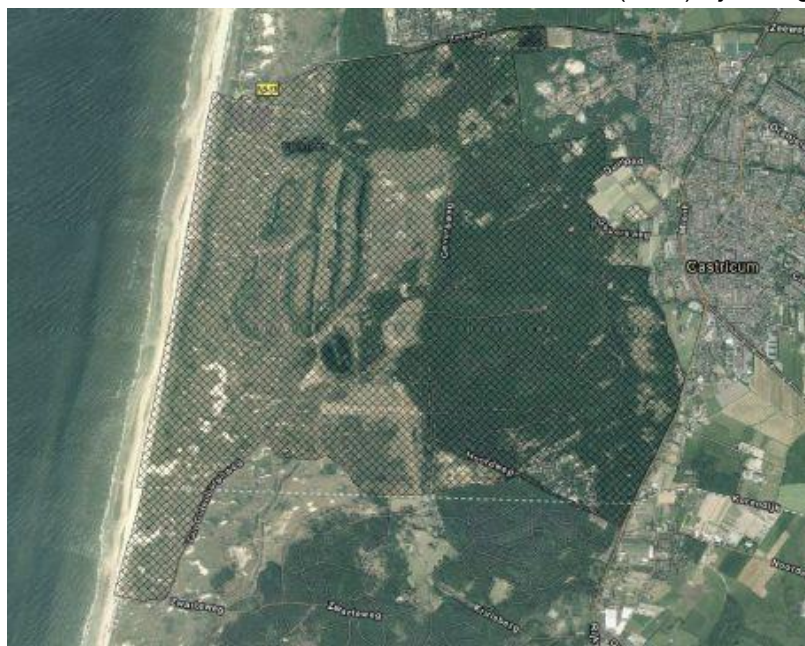
open habitats aangetroffen; van bosranden tot duingraslanden en natte duinvalleien. Sinds een aantal jaar is er een nieuwe predator van duinsabelsprinkhanen ten tonele verschenen. Deze zuidelijke wesp, die valt binnen de familie van de langsteelgraafwespen, heeft Nederland in een paar jaar veroverd. In 2005 werd het eerste exemplaar in NL aangetroffen waarna de soort pas in 2011 weer gezien. Daarna waren er, vooral in Zeeland, elk jaar enkele meldingen tot de soort zich vanaf 2019 begon te verspreiden.

Foto: duinsabelsprinkhaan (*platiclys albopunctata*)

In 2021 waren ze al vrij algemeen in de Noordhollandse duinen. Een mooi voorbeeld van hoe snel sommige zuidelijke insectensoorten zich kunnen verspreiden door te profiteren van klimaatverandering. Ook de sabelsprinkhanendoder is in de Hoeptuin aangetroffen.

Florakartering Deelgebied Castricum 2024: Een Biodiversiteitsavontuur

In 2024 heeft van der Goes en Groot het deelgebied Castricum gekarteerd op flora. Het onderzoeksgebied beslaat ruim 1000 ha en richt zich op de verspreiding van plantensoorten die op de rode lijst staan, SNL-kwalificerend, N2000-typisch, exoot en invasief zijn, of vanuit PWN als kenmerkend voor het Noordhollands Duinreservaat (NHD) zijn vastgesteld.

Het gebied wordt meerdere keren bezocht vanwege de uiteenlopende bloeitijden, en is opgedeeld in een 50x50 meter hokkengrid.

Resultaten van de Kartering

De kartering heeft geleid tot verspreidingskaartjes per soort en een soortenrijdomskaart waarop te zien is hoeveel soorten er per 50x50 meterhok zijn aangetroffen. De hoogste soortendichtheid bevindt zich tussen de zeereep en de Oldenborghweg, op de Limiet en op de Papenberg. Natte duinvalleien zijn bijzonder soortenrijk.

Bijzondere Waarnemingen

Hier zijn enkele opmerkelijke waarnemingen uit het rapport:

Natte Duinvalleisoorten

- **Veldgentiaan:** Deze soort komt uitsluitend voor in natte duinvalleien onder invloed van infiltratiegebieden en heeft geen negatieve invloed ondervonden van hoge waterstanden;
- **Sierlijke Vetmuur:** Profiteert van hoge waterstanden en vestigt zich snel op kale plekken waar andere vegetatie afsterft.

Soorten van Noordhellingen en Droge Duinvalleien

- **Driedistel:** Een bedreigde dijnsoort die nog vrij goed vertegenwoordigd is in dit deelgebied;
- **Bosorchis:** Voor het eerst aangetroffen in dit deelgebied, vooral in infiltratiegebieden.

Soorten van Droge(re) Duingraslanden

- **Stijve Ogentroost:** Een algemene soort in het NHD die als indicator kan dienen voor schrale omstandigheden;
- **Bitterkruidbremraap:** Had een extreem goed jaar met concentraties van honderden exemplaren.

Overige Vernoemenswaardige Soorten

- **Groot Heksenkruid:** Heeft zich de afgelopen vijf jaar enorm uitgebreid in ouder wordend bos;
- **Kleine Vogelkers:** Breidt zich via uitlopers snel uit vanaf bosranden naar het open duin.

Belangrijkste Conclusies:

- **Succesvolle Kartering:** De kartering heeft waardevolle gegevens opgeleverd over de verspreiding en soortenrijkdom in het deelgebied Castricum.
- **Positieve Invloed van Infiltratiegebieden:** Natte duinvalleisoorten profiteren van de gematigde waterstanden in infiltratiegebieden.
- **Toename van Bijzondere Soorten:** Verschillende bijzondere soorten hebben zich uitgebreid of zijn voor het eerst aangetroffen in dit deelgebied.
- **Educatieve Waarde:** De kartering biedt inzicht in de biodiversiteit en het belang van natuurbehoud in het NHD.

Wil je meer weten over het rapport? Stuur mij een mailtje (wouter.bol@pwn.nl)!

Wouter Bol,
Boswachter NHD

In september 2025 Nieuwe metingen van bodem en grondwater met een helikopter

In 2022 vloog hij al boven NPZK (Nationaal Park Zuid-Kennemerland) en nu was hij terug boven het IJsselmeer: de helikopter met een grote hoepel eronder.

Het ging om een grootschalig bodemonderzoek in West- en Noord-Nederland. Met behulp van elektromagnetische metingen werd de ondergrond in kaart gebracht. De gegevens die we hiermee verzamelden, leveren belangrijke kennis voor het waterbeheer. En dat is ook belangrijk voor ons als drinkwaterbedrijf.

Hoe werkt het?

De helikopter voert metingen uit met behulp van elektromagnetische technologie. Daarmee wordt de elektrische geleidbaarheid van de ondergrond in kaart gebracht tot tientallen meters diep. Klei- en veenlagen en zout grondwater hebben een hoge geleidbaarheid en kunnen zo in kaart gebracht worden.

Waar vliegt de helikopter?

Op 5 september zijn de metingen in Noord-Holland begonnen. Ze werden uitgevoerd door het bedrijf SkyTEM. Voor PWN werd het gebied van de Klimaatbuffer IJsselmeer in kaart gebracht. Dit gebeurde heel gedetailleerd: zigzaggend met vlieglijnen op honderd meter afstand van elkaar.

Voor HHNK (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier) zijn de metingen ook belangrijk. Vrijwel hun hele beheergebied is in kaart gebracht, maar met minder details dan bij de Klimaatbuffer IJsselmeer.

Waarom is dit belangrijk?

PWN heeft een gedetailleerd beeld van de klei- en veenlagen in het gebied waar we de Klimaatbuffer IJsselmeer willen aanleggen gekregen. Deze slecht doorlatende lagen bepalen hoeveel water er weglekt of juist toestroomt van en naar het grondwater. Vergelijk het met een folie onder je tuinvijver. Met de helikoptermetingen verwachten we te zien waar de lagen wel en niet aanwezig zijn.

Wat is er nieuw?

SkyTEM heeft al eerder gebieden onderzocht voor PWN. In 2011 in het NHD (Noord-Hollands Duinreservaat). En in 2022 in NPZK en de Amsterdamse Waterleidingduinen van Waternet. De data die we nu verzameld hebben, blijven we de komende 100 jaar gebruiken. Net zoals we vandaag nog steeds gebruikmaken van metingen van een eeuw geleden.

Wie zijn erbij betrokken in Noord-Holland?

- PWN
- HHNK
- Provincie Noord-Holland

Heb je de helikopter zien vliegen? Dan weet je nu waarom die boven Noord-Holland hing. Leuk om op een verjaardag te kunnen vertellen waar PWN mee bezig is.

*Caspar van Genuchten,
Senior Hydroloog*

Gevolgen van twee jaar (over)natte duinen

Dat de natuur veel flexibiliteit in zich heeft, is geen nieuw fenomeen. Gelukkig maar, anders was de wereld veel verder van huis.

Twee jaar nattigheid in de duinen heeft zo z'n effect gehad. Gunstig of ongunstig, daar is moeilijk nu al een antwoord op te geven. Het muntje kan beide kanten op vallen.

Feit is dat, om de Kennemerduinen maar als voorbeeld te nemen, de nattigheid heeft gezorgd voor overvloedige aantallen (rugstreep) padden en kikkers en dat trekt weer (zilver)reigers en lepelaars aan. Bergeenden met pullen in het duin op plekken die normaliter gewoon als droge duinvallei door het leven gingen. Voorntjes zwommen rond in het water op ondergelopen fietspaden. Dat is toch best opmerkelijk te noemen.

De grote grazers profiteren nog steeds van het vele groen en door al die nattigheid zie je allerlei planten dankbaar gebruik maken van de omstandigheden.

Als men in augustus jl door de "Pan" liep, dan waande je je in een pepermunt fabriek vanwege de overvloed aan watermunt. Het duizendguldenkruid komt op meer plekken voor dan voorheen, omdat er meer vochtige grond aanwezig is.

Parnassia daarentegen komt in veel minder grote aantallen voor dan voorheen. Waarschijnlijk omdat kiemzaden van de plantjes te lang onder water hebben gestaan en dus niet konden ontkiemen.

Sommige percelen met abelen staan er slecht bij, maar die zaaien zich zo veelvuldig uit, dat er uiteindelijk weinig schade zal overblijven.

Wat de toekomst gaat brengen blijft nog in het ongewisse, maar dat is eigenlijk ook de charme van de dynamiek in de natuur.

Jan Jaap Moerkerk

Ecoduct de Zandpoort

Ecoduct de Zandpoort verbindt sinds 2013 de Amsterdamse Waterleidingduinen aan de zuidkant en Koningshof aan de noordkant van de Zandvoortselaan. Dit ecoduct was de eerste van drie ecoducten in Zuid-Kennemerland.

Kort na de opening is een hoog (hertwerend) hek geplaatst. Dit ter voorkoming van migratie van damherten die op zoek zouden gaan naar het groen bij de burens.

Ooit zijn damherten ontsnapt uit een hertenkamp of - zoals sommige "tongen" beweren - bewust uitgezet. Feit was wel dat de herten zich uitstekend thuis voelden in de duinen en zich flink vermenigvuldigden. Door het gebrek aan natuurlijke vijanden groeide het aantal herten met als gevolg een kaalslag in de duinen. Alles werd weggegeten, insecten kregen het steeds moeilijker en ook het ree had onvoldoende te eten. Vanaf 2016 werden de aantallen geteld en de schatting was ongeveer 5500 damherten in de betrokken gebieden.

Het heeft jaren geduurd voordat de politiek toestemming gaf om de hertenstand te beheren. Dat betekende voor de beherende organisaties (PWN, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Waternet) de start van een grote inhaalslag. Al een aantal jaren zijn de eigen boswachters in de periode november tot eind maart het veld in getrokken om damherten actief te bejagen. Om een idee te geven, in het gehele beheergebied - van de zuidkant bij IJmuiden tot aan de noordgrens bij Noordwijk - zijn in de jachtmaanden

2024-2025 1845 damherten geschoten. In de eerste jaren van het actieve beheer werd voornamelijk jacht gemaakt op hinden, de laatste jaren zijn ook de herten geschoten.

Momenteel wijzen tellingen uit dat in de AWD nog 800-1000 damherten leven en in het NPZK ongeveer 200. In de komende maanden zal, na overleg tussen de betrokken partijen, het hek bij ecoduct De Zandpoort worden verwijderd.

De faunabeheereenheid van de provincie Noord-Holland is van mening dat de boswachters gedurende de afgelopen jaren een topprestatie hebben neergezet. De boswachters werkten in teams van minimaal twee personen. Eén hanteert het geweer en de ander zorgt voor de veiligheid. De jacht moest plaatsvinden terwijl de gebieden gewoon openbleven voor bezoekers. Het vlees van de geschoten herten ging/gaat naar de wildpoelier en voedselbanken.

Nu is het belangrijk om de vinger aan de pols te houden en de aantallen damherten onder controle te houden.

Jan Jaap Moerkerk

Actuele onderzoeksprojecten

Op mijn vraag aan wouter Bol of er nog onderzoeksprojecten worden gedaan kreeg ik van Wouter het volgende overzicht:

1. Pilot gezenderde uitgezette konijnen (Veronique v. Meurs)
2. Monitoring van effecten van de kerven in de zeereep bij Castricum (Wouter Bol)
3. Monitoring van effecten van boskap nabij Bergen aan Zee (Wouter Bol)
4. Insectenonderzoek effecten NW Natuurkern (Dick Groenendijk)
5. Begrazingsevaluatie NHD, plaatsen van exclosures (Wouter Bol)

De namen achter de projecten zijn van de mensen die deze projecten begeleiden en/of uitvoeren.

Het wordt te veel om in dit artikel over alle projecten te schrijven, daarom begin ik met die van Wouter Bol, die ze op een beknopte en duidelijke manier heeft beschreven. Waarvoor dank Wouter!

2: Monitoring van effecten van de kerven in de zeereep bij Castricum

In de winter van 2024-2025 is er een groot project uitgevoerd tussen de strandopgangen van Heemskerk en het Stille strand waarbij de er gaten (kerven) in de eerste duinenrij zijn gemaakt. De doelstelling is tweeledig: meer zand, wat nu naar binnen kan waaien, in het terrein krijgen ter verdediging van de kust en de achtergelegen duingraslanden voorzien van kalkrijk zand. De hoeveelheid zand die naar binnen waait wordt met verschillende apparatuur gemeten. Zo wordt het projectgebied drie keer per jaar ingevlogen met drones om nauwkeurige opnamen te maken van de verplaatsing van het zand, er wordt een pilot uitgevoerd met locator-one apparatuur (monitoringapparaat) die nauwkeurig de zandverplaatsing in een transect (een rechte lijn door een gebied) kunnen registreren en er wordt gebruik gemaakt van zandvangers. Dit zijn palen met een plastic constructie erop die naar de meest voorkomende windrichting gericht staat (ZW). Eens in de twee weken loopt een team van vrijwilligers de palen langs om het zand te verzamelen en daarna te drogen en te wegen zodat we een goed beeld krijgen hoe ver het zand vanuit de verstuiving het gebied inwaait. Daarnaast worden tientallen vegetatie-opnamen gemaakt om de ontwikkeling binnen en buiten het projectgebied goed te kunnen volgen.

3: Monitoring van effecten van boskap nabij Bergen aan Zee

In de winter van 2023-2024 is er een groot project uitgevoerd net ten noorden van Bergen aan Zee waar 16 hectare naaldbos is verwijderd om plaats te maken voor ontwikkeling van duingrasland. Daarnaast functioneerde dit naaldbos als gordijn wat wind, zand en zout tegenhield wat anders de kans had om het achterliggende heidegebied in te waaien. Wind, zand en zout zijn belangrijke factoren voor een gezonde duinheide en kalkarme duingraslanden. Om die reden worden er naast de vegetatie-opnamen ook onderzoek gedaan naar de windsterkte in het gebied achter de plek waar het bos is verwijderd. Dit onderzoek is al jaren voor de kap begonnen zodat er een goede nulmeting kon worden uitgevoerd.

Bron PWN: Vóór de kap

Bron PWN: Effecten ná de kap

Daarnaast staan er zoutvangers in dat terrein. Deze worden net als de zandvangers eens in de twee weken door een onderzoeksvrijwilliger bemonsterd waarna hij het zoutgehalte bepaald in bezoekerscentrum de Duinheide. Eind februari wordt dit onderzoek afgerond.

5: Begrazingsevaluatie NHD, plaatsen van exclusures

Sinds 20/25 jaar, vindt er begrazing door grote grazers plaats op veel plekken in de door PWN beheerde duinen. Dit gebeurt in het NHD met Schotse hooglanders en Exmoor pony's die de konijnen vervangen die, voordat de virusziekten ze de das omdeden, de hoofdbegrazers van de duinen waren. Om de effecten van de begrazing goed te kunnen volgen zijn er bij de start van de begrazing exclusures geplaatst. Dit zijn omhekte stukjes binnen een begrazingsgebied zodat de grazers er niet in kunnen komen. Er vinden vegetatie-opnamen plaats binnen en buiten het exclusure om zo de invloed van de grazers te kunnen meten. Omdat het aantal exclusures niet groot genoeg was om de invloed goed te kunnen bepalen zijn er de afgelopen jaren veel kleinere exclusures bijgekomen. Deze staan meestal uit het zicht van de bezoekers, maar in sommige gevallen kun je ze in het duingebied zien staan.

In een volgende nieuwsbrief hoop ik iets over de onderzoeksprojecten 1 en 4 te kunnen laten zien, en in een latere fase willen we natuurlijk de uitkomsten weten. Ook zou ik graag een verhaal horen van vrijwilligers die aan een onderzoeksproject meewerken! Neem gerust contact op met de redactie.

Marianne Snabilie

Hoop en vrees voor 'mooiste' natte duinvallei van PWN

Egmond - Het Reggers Sandervlak, achter de zeeduin bij Egmond-Binnen, was één van de mooiste natte duinvalleien in het Noordhollands Duinreservaat (NHD), zo niet in Noord-Holland. „Alle leuke soorten groeiden er, zoals parnassia, moeraswespenorchis, duingentianen, bonte paardenstaarten en zelf de Spaanse ruiter. Nu, na twee jaar onder water te hebben gestaan, lijkt een groot deel van deze waarde te zijn verloren. Maar toch: geef de natuur de tijd.” Dit zegt Cor ten Haaf

van ecologisch adviesbureau Ten Haaf en Bakker en zelf al decennialang regelmatige bezoeker van de vallei.

In het Reggers-Sandersvlak groeit een groot aantal plantensoorten die kenmerkend zijn voor vochtige duinvalleien. Het is een van de mooiste duinvalleien van het NHD. „Met bijvoorbeeld heel veel brede en slanke duingentiaan. Alleen richting Zeeland en op de Waddeneilanden heb je nog natte duinvalleien met deze unieke vegetatie. Elders zijn de duinen veelal te droog door onder meer waterwinning.”

Een kanttekening plaatst Cor overigens wel: „Door de verminderde waterwinning in de duinen komen mooie, natte duinvalleien op veel plaatsen terug.”

Een veldbezoek eind juni van dit jaar maakte duidelijk wat de gevolgen waren van het langdurige onder water staan van de duinvallei: „We hadden eerder al gezien dat veel vochtige heidevelden in de duinen van Schoorl vrijwel geheel gesneuveld waren. Die bieden nu een troosteloze aanblik van grijs gekleurde dode heideplanten.”

Hij heeft echter ook voor deze velden hoop: „Er komen al weer jonge planten tevoorschijn, maar nog niet in die rijke variatie die er was voor het vele water.”

Dan het Reggers Sandervlak zelf: „Het hoofdbeeld nu van de grote, laaggelegen vlakte is er een van een sterk verarmde vegetatie. Weg alle leuke soorten zoals parnassia, moeraswespenorchis, duingentianen, bonte paardenstaarten en zelf de Spaanse ruiter. Er is bovendien nog heel weinig teruggekomen.”

Cor komt al sinds de jaren zeventig in natte duinvalleien, maar dit beeld zag hij in juni voor 't eerst. Hij zit dan ook tussen hoop en vrees of die bijzondere planten weer terug zullen komen of niet: „Zeker als het bijvoorbeeld gaat om de Spaanse ruiter. Dat is een vaste plant, dus die

Foto: Moeraswespenorchis

Foto: Bonte paardenstaart

wortels hebben ook twee jaar onder water gestaan.”

Een van de oorzaken van de grote natuurschade is dat deze duinvallei vrij vlak is met aan de randen vrij steile hellingen. Hij vergelijkt het Reggers Sandersvlak daarom met het gebied nabij de boerderij Nieuw Westert in Egmond-Binnen: „Daar troffen we in juni goed ontwikkelde vochtige valleivegetatie aan met tal van gewenste soorten zoals uiteraard parnassia, duizendguldenkruid en talloos veel zeggen, russen en meer van dat.”

De reden hiervoor is volgens hem dat er veel meer geleidelijke hoogteverschillen (gradiënten) zijn in het gebied. „Daardoor kunnen planten pendelen, dus groeien op hogere delen als het lager te nat is.” Eenzelfde ontwikkeling zag hij ook bij het nabijgelegen De Kil.

Cor is van mening, dat het te vroeg is om te besluiten het Reggers Sandersvlak 'dan maar' af te schrijven: „Dit is een van oudsher ontzettend mooi gebied. Een groot deel van de waarde lijkt dan wel verloren, maar geef de natuur de tijd om te herstellen. Blijf de vallei daarnaast wel begrazen.”

Matthie Bergman

Natuur is mooi, maar ook vaak keihard

Dat de natuur zo zijn “kantjes” heeft weten we allemaal maar al te goed. Fascinerend dat wel en soms levert het ook hele boeiende plaatjes op.

Mahonie

Deze sierplant zal in menig tuin onder onze lezers staan. Als het een beetje teveel van het goede wordt halen we wel wat weg.

In het duingebied is dat wat lastiger. Best wel een mooie struik, maar ook wel invasief en als je het zijn gang laat gaan neemt de plant de omgeving over.

Mahonie wortelt niet diep, maar wel breed uit en zo verbindt de plant alle uitlopers en op de knopen van de wortel ontstaan nieuwe uitlopers. De plant zo maar uit de grond trekken is een onmogelijkheid. Trek je aan een uitloper, dan breekt de wortel op de eerste de beste knoop gelijk af. En elk stukje wat blijft zitten, groeit uiteindelijk weer een nieuwe plant uit.

In de Kennemerduinen staat met name best veel mahonie aan de oostzijde tegen Caprera (openlucht theater) aan. Daar doen de vrijwilligers al veel werk om op enkele plekken de mahonie handmatig weg te halen, waarbij ze jaarlijks terug moeten komen om de hergroei weg te halen.

Momenteel wordt een proef gedaan om op twee manieren de mahonie te verwijderen in het bos. Voordat de aannemer begint moet er een inventarisatie worden verricht. Zo wordt onderzocht wat het effect is op inheemse bosverjonging en of deze geen negatieve effecten ondervindt van de maatregel. Als de aannemer in oktober 2025 komt voor het nabeheer, wordt weer een inventarisatie in de proefvlakken verricht. Er worden 2 soorten maatregelen onderzocht:

1. Handmatig uitgraven en zorgen dat er geen wortelstukjes achter blijven.
2. Machinaal. Met een klein kraantje waar een tandhark aan is bevestigd, worden de wortels omhoog getrokken en verwijderd.

Om in de toekomst het project uit te kunnen breiden en te kunnen bekostigen wordt er een Europese subsidie aangevraagd. De komende maanden moet blijken of deze wordt toegewezen.

Dank aan boswachter Sven Pekel voor de informatie en zijn tijd.

Jan Jaap Moerkerk

Foto: Alie Hoekman

Varia

Voor de liefhebbers is in varia is een aantal interessante artikelen opgenomen uit 'Nature Today' die via de link helemaal gelezen kunnen worden.

Duinen en konijnen: perfect duo

Artikel van Staatsbosbeheer

28-FEB-2025 - Het is nog niet zo heel lang geleden dat je, als je door de duinen liep, hier en daar een konijn zag wegschieten. Nu zie je ze daar vrijwel nooit meer. Terwijl konijnen in de duinen uitstekende natuurbeheerders zijn. Ze houden de boel kaal en dat heeft het ecosysteem hard nodig. Waarom zijn ze verdwenen en hoe krijgen we ze weer terug?

www.naturetoday.com/nl/nl/nature-reports/message/?msg=33546

Invasieve exoten in droge duinen: snel of heftig ingrijpen

Een artikel van OBN natuurkennis

24-MEI-2025 - Invasieve exotische planten bedreigen steeds vaker de biodiversiteit in droge duinen. Uit onderzoek van OBN Natuurkennis blijkt dat als natuurbeheerders ze niet op tijd een halt

toeroepen, alleen intensieve en soms behoorlijk ingrijpende maatregelen nog soelaas bieden.

www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=33905

Bosbeheer toen, nu en straks

Artikel van Staatsbosbeheer

14-SEP-2024 - Staatsbosbeheer beheert al 125 jaar bos. Bosbeheer is tegenwoordig veel complexer dan vroeger. Waar we onze bossen eerst vooral voor houtproductie gebruikten, heeft dat nu vele doelen voor ons: van biodiversiteit en CO2-opslag, tot recreatie. En natuurlijk willen we nog steeds hout gebruiken. We

gaan steeds meer naar kleinschalig bosbeheer en maatwerk.

www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=32828

Belangrijke opruimers

Artikel van Nederlandse Mycologische Vereniging, Paddenstoelenonderzoek Nederland
16-AUG-2025 - Op diverse plekken en in grote aantallen komen momenteel paddenstoelen voor die leven van dood organisch materiaal. Vooral in bossen, parken, lanen, graslanden, in de tuin of zelfs in de woonkamer. Zij zorgen samen met het bodemleven dat het dood organisch materiaal wordt omgezet in opneembare voedingsstoffen.

www.naturetoday.com/nl/nl/nature-reports/message/?msg=34240

Onderzoek bevestigt: meer soorten grazers en winterbegrazing sleutel tot 'kruidenland'

Artikel van ARK Rewilding Nederland

1-JUN-2025 - Nieuw onderzoek in meer dan dertig Deense (rewilding)gebieden laat zien hoe cruciaal de rol van grote grazers in de natuur is. De conclusies sluiten aan bij onderzoek en ervaringen van ARK in Nederlandse rewildinggebieden. Meerdere soorten grazers die jaarrond aanwezig zijn, zorgen voor een enorme natuurwinst.

Gedicht

Betekenis

De kamer
is nog een anonieme ruimte.
Een echo uit het verleden
om slechts doorheen te gaan
op weg naar buiten.

Het huis
nu nog als een obstakel,
een bastion zonder waarde.
Rijst omhoog uit de aarde
tussen het heerlijke groen.

De tuin
verliest haar kracht,
straalt nog even zacht.
De stoelen straks verloren
op het gazon.

Verlangen
keert weer terug
als het licht verandert,
als de luchten versomberen
en de warmte dooft

Het huis
krijgt weer haar lagen
van kleur, warmte en geborgenheid
we laten ons omringen met alles
wat we niet meer zagen

Marianne Snabilie
september 2025